

Трансформація образу в балетному мистецтві — це не лише зміна зовнішніх характеристик героя, а відображення його внутрішньої еволюції, психологічної драми та розвитку духовного потенціалу, виражених через мову руху. Цей прийом є ключовим драматургічним механізмом, без якого сценічний твір втрачає цілісність і розвиток. Крім того, трансформація персонажа слугує показником художніх тенденцій часу: від романтичного ідеалу до постмодерного психологізму — у кожному періоді простежується прагнення до нових сенсів та виразних засобів, що розширюють поняття хореографічного образу.

Важливість трансформації полягає в тому, що вона формує динаміку дії й забезпечує поступовий перехід від статичного до емоційно насиченого стану героя.

Таким чином, ідея трансформації образу в балетному мистецтві виступає не лише елементом драматургії, а й філософським принципом, який визначає духовну глибину балету, сприяє усвідомленню сценічного руху як мови художнього мислення та надає змогу формувати нові якості балетного мистецтва — пластично-композиційну досконалість, психологічну наповненість, злободенність.

Е. Самойлова

СИМВОЛІКА ТА КУЛЬТУРНІ КОДИ УКРАЇНСЬКОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

E. Samoilova

SYMBOLS AND CULTURAL CODES OF UKRAINIAN CHOREOGRAPHIC ART

Сучасна українська хореографія є складним культурним феноменом, у якому взаємодіють мистецтво руху, комунікація та процеси формування національної самосвідомості. Танцювальна пластика, ритм і композиційна побудова виступають не лише художніми засобами, а й способом відображення суспільних змін, духовних орієнтирів і колективних емоцій.

Одним із провідних чинників, що визначають зміст і форму сучасного танцювального мистецтва, виступає культурно-символічна кодифікація — процес створення системи рухових, сценічних та композиційних знаків, які несуть культурний сенс і закріплюють національну пам'ять у мистецькому просторі.

У культурному контексті кодифікація означає фіксацію певних форм, символів і образів, які набувають значення для спільноти.

У хореографічному мистецтві це проявляється через:

1. Пластичні схеми руху — притупи, колові оберти, жести розкриття рук, пов'язані з давніми обрядовими та ритуальними традиціями.
2. Образи й сценічні атрибути — рушники, хустки, предмети, що символізують спадковість культури та цінності родової пам'яті.
3. Композиційні рішення — коло, спіраль, групові побудови, які уособлюють соціальну взаємодію, духовну єдність і циклічність життя.

Таким чином, танець постає як читабельний текст культури, де кожен рух, позиція чи побудова містять семантичний зміст, пов'язаний із національними архетипами.

Після проголошення незалежності Україна переживає активний процес самоідентифікації, який природно відбився в хореографії. Танцювальне мистецтво стало важливим каналом передачі колективної пам'яті, осмислення історичних подій і формування нового культурного бачення.

Серед основних тенденцій розвитку можна виділити:

- неофольклорні напрями, де традиційна народна лексика рухів адаптується до сучасних сценічних форм;
- контемпорарі та модерн-танець, що поєднують індивідуальну експресію з національними мотивами;
- танцювальні перформанси в публічному просторі, які часто мають соціально-політичний підтекст і стають новою мовою культурного діалогу.

Серед найвідоміших українських хореографів сучасності — Раду Поклітару, Антон Овчінніков, Ірина Шумік, Катерина Князева, Олена Коляденко. У творчості цих митців народна символіка трансформується, набуваючи нових змістів у поєднанні з сучасними техніками.

У їхніх постановках тіло танцівника виступає носієм культурних кодів і засобом збереження духовного досвіду.

Основні символи української хореографічної мови та їхні пластичні прояви:

- Земля — низька пластика, притупи, нахили корпусу як вияв стійкості, укоріненості, зв'язку з рідним ґрунтом.
- Небо та політ — стрибки, розкриття рук, підняття тіла, що символізують прагнення до волі та духовного піднесення.
- Коло — циклічні рухи та групові побудови, які уособлюють спільність, безперервність життя і духовну цілісність.
- Рушник і хустка — реквізит чи пластичний мотив, що виражає пам'ять, долю, тяглість традиції.

Сучасна сцена поєднує рух із візуальними та звуковими елементами — світлом, музикою, відеопроекціями, створюючи багаторівневий художній простір. Така синтеза мистецтв посилює символічність і дозволяє донести культурний зміст до глядача більш глибоко.

Хореографія ХХІ ст. активно реагує на актуальні суспільні події. Тематика війни, боротьби та пам'яті втілюється в нових формах руху, що символізують опір, солідарність і духовну міць. З'являються вистави й перформанси, у яких через мінімалістичну пластику передаються скорбота, очищення та відродження.

Використання сучасних технологій і публічних просторів сприяє інтеграції українських культурних символів у глобальний контекст.

Отже, сучасна українська хореографія — це простір поєднання традиції й новаторства, де тіло, рух і сценічна дія перетворюються на носіїв культурної ідентичності.

Танець виступає не лише мистецькою формою, а й механізмом передачі національної пам'яті, у якому кожен жест стає знаком свободи, єдності та духовної сили українського народу.